

Tepinen İnsan

İrfan ÇEVİK

İnsanın kendi bedeni üzerinde tepinmesi ile ayak bastığı topraklar üzerinde tepinmesi büyük bir koşutluk arz eder. İnsanın kendi bedeni üzerinde tepinmesi Romalı gladyatörlerin eğlence ve şenliklerine malzeme edilmesiyle başlar. Roma, antik Yunandan tevarüs ettiği felsefi derinliği sürdüremeyeceğini anlayınca işi siyasete döktü. Dönemsel olarak şehir devleti döneminden imparatorluk dönemine geçmişti. Şehir devletinin etkin yönetim aracı olan felsefe, yerini imparatorluk döneminin etkin yönetim aracı olan hukuk ve siyasete bırakmak zorunda kalmıştı. Şehir devletinin neredeyse herkesin birbirini tanıdığı ortamında sürdürülen felsefi tartışmaları, yeni imkânlar ve genişleyen topraklarıyla, imparatorluk döneminde sürdürülemezdi. Gözde olan felsefe değil, hukuk ve siyasetti.

Ne var ki, insanın tepinmesi açısından hem şehir devletinde hem de imparatorlukta değişmeyen ortak nokta kölelikti. Verili bir toplumsal yapıydı kölelik. Ne felsefe ne de siyaset ilgilenmişti onlarla. Ne felsefenin derin analizlerinde ne de siyasetin kıvrak labirentlerinde yeri vardı köleliğin.

Şehir devleti ve imparatorluk dönemlerinin bu köle seveci etkinliklerine, kırsal kesimin feodal beyleri de kendi toprakları üzerinde tepinerek katılıyordu. Toprak üzerinde tepinme, ilkin, bir feodal tepinmedir. Kırsal kesimin kendine özgü kuralları vardı. Burada ne felsefenin derinliğine ne de siyasetin kıvraklığına gereksinim duyuluyordu. Biraz ondan, biraz bundan yapılacak alıntılarla elde edilecek bir alaşım hiç de fena olmazdı aslında.

Şehirlerin ve kırsal kesimin köle seveci de olsa bir ölçüde, monotonlaşmış bu hayatını renklendiren Hıristiyanlık oldu. Romalı gladyatörlerin önüne kölelerin yanı sıra Hıristiyanlar da atılıyordu artık. Hıristiyanlık, bu zulme, kilise etrafında büyüyüp gelişerek, Roma yönetimine ortak olmak suretiyle karşılık verdi. Gladyatörlerin elinden kurtardığı insan bedenini kilise teslim almıştı artık. Bedenin yeni sahibi kiliseydi.

Kilise, gladyatörlerin elinden kurtardığı insan bedenini manastıra kapatmakta bir sakınca görmedi. Arenaların yerini manastırlar aldı. İnsanın önünde yeni ufuklar açılmış gibiydi. En azından kralların eğlencesine meze olmaktan

kurtulmuştu. Ruhsal bir eğitime tabi tutulmuştu. Ruhun terbiyesi, bedenine aç kalmasına, perhiz yapmasına bağlanmıştı. Burada şehirli - kırsal kesim ayrımı yoktu. Günah da evrenseldi, ondan kurtuluş yolu da.

Kilisenin insan doğasına aykırı bu tutumuna tepki koymak kaçınılmazdı. Öyle de oldu. Bu tepkiyi koyan burjuvaziydi. Kilisenin, manastır eliyle insan bedeni üzerinde tepinmesini, kendi çıkarlarına aykırı buldu burjuvazi. İnsan yemeli, içmeli, her türlü gereksinimini rahatça gidermeliydi. Hatta, insan bedeni için yeni gereksinimler üretilmeliydi. İnsan gereksindiği oranda insandı. Kendi hâline, başıboş bırakılmazdı. Onun yeni dostu piyasaydı.

İnsan bedenine hâkimiyet bakımından; gladyatörün yerini manastır, manastırın yerini ise burjuvazi almıştı. Gladyatörün cinayetle sonuçlanan eylemi bir yana bırakılırsa; manastırın ve burjuvazinin insan bedeni üstüne yazdığı reçeteleri şöyle formüle edilebilirdi:

—Aç dur ki içine günah girmesin. (Manastır eliyle kilise reçetesi)

—Tok dur ki günah dışarıda kalsın. (Piyasa eliyle burjuvazi reçetesi)

Yapılan üçlü klasmandan da anlaşılacağı üzere; insanın kendi bedenine müdahale tarihini Batılı insanın tarihi olarak ele aldık. Kuşkusuz, dünyanın başka bölgelerinde başka tarihler de yaşandı. Batılı insanın tarihini özetlememizin nedeni, burjuvazinin insan bedenine piyasa ile müdahalesinin tüm hızıyla devam ediyor olmasıdır.

Bu cümleden olarak ve de bu cümleyi destekler nitelikte, 18 Ekim 2013 tarihli gazetelerde, dünyada 30 milyon kişinin köle olarak çalıştırıldığı haberleri yer aldı. Walk Free Foundation adlı kölelik karşıtı vakfın, Küresel Kölelik Endeksine göre, 162 ülkede yaptığı araştırmalar sonucu ulaşılmıştı bu sayıya. Fazla yoruma yer yoktu. Piyasa vardı, piyasa yapımcılar vardı, bir de o piyasanın malzemeleri.